

**Установа адукацыі
“Гродзенскі дзяржаўны аграрны ўніверсітэт”**

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Рэктар установы адукацыі
“Гродзенскі дзяржаўны
аграрны ўніверсітэт”
_____ В.К. Песціс

«__» _____ 2020 г.
Рэгістрацыйны № УД-____/вуч.

**“Вялікая Айчынная вайна савецкага народа
(у кантэксце Другой сусветнай вайны)”**

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па спецыялізаваным модулі для ўсіх факультэтаў і спецыяльнасцей

Складальнік: П.Т. Сцяцкевіч, загадчык кафедрай гуманітарных навук УА “Гродзенскі дзяржаўны аграрны ўніверсітэт”, кандыдат гістарычных навук, дацэнт.

РЕЦЕНЗЕНТЫ :

А.К. Гецэвіч, дацэнт кафедры гісторыі Беларусі, археалогіі і спецыяльных гістарычных дысцыплін УА “Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы”, кандыдат гістарычных навук, дацэнт.

А.І. Ганчар, загадчык кафедрай эканамічнай тэорыі УА “Гродзенскі дзяржаўны аграрны ўніверсітэт”, кандыдат гістарычных навук, дацэнт.

Рэкамендавана да зацвярджэння

Кафедрай гуманітарных навук установы вышэйшай адукацыі “Гродзенскі дзяржаўны аграрны ўніверсітэт” (Пратакол № 7 ад 30 красавіка 2020 г.);

Метадычным саветам установы вышэйшай адукацыі “Гродзенскі дзяржаўны аграрны ўніверсітэт” (Пратакол № 5 ад 14 мая 2020 г.)

1. ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вывучэнне гісторыі Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў у вышэйшых навучальных установах Рэспублікі Беларусь з'яўляецца адной з галоўных задач гуманітарнай падрыхтоўкі студэнтскай моладзі. Вызначальным у працэсе выхавання і арганізацыі вучэбна-пазнавальнай дзейнасці студэнтаў становіцца фарміраванне сістэмы каштоўнасцей, якія становяцца ўспрымаюцца прадстаўнікамі нашага грамадства, у тым ліку моладдзю. Найважнейшай сярод гэтых каштоўнасцей з'яўляецца патрыятызм як любоў да Радзімы.

Сотні вялікіх і малых войнаў апалілі шматпакутную беларускую зямлю. Патрыятычныя пачуцці сталі асноўным маральна-псіхалагічным вынікам паводзін беларускага народа ва ўмовах ваенных выпрабаванняў, якія выпалі на яго долю ў гады самых кровапралітных за ўсю гісторыю чалавецтва Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў. Народы Беларусі ўнеслі значны ўклад у разгром нямецка-фашысцкіх агрэсараў. Звыш 1,3 мільёна байцоў змагаліся ў радах Чырвонай Арміі, 374 тысячы чалавек удзельнічалі ў партызанскім руху, 70 тысяч чалавек вялі барацьбу ў падполлі, амаль 400 тысяч жыхароў Беларусі складалі партызанскія рэзервы, некалькі тысяч ураджэнцаў Беларусі змагаліся ў радах еўрапейскага руху Супраціўлення. У першых радах мужных патрыётаў была моладзь. Амаль 60 % беларускіх партызан не дасягнулі 30-гадовага ўзросту, звыш 20 тысяч юнакоў і дзяўчат удзельнічалі ў патрыятычным падполлі. Гэта быў магутны, невядомы раней у гісторыі патрыятычны ўздым народа супраць захопнікаў. Шматнацыянальнае насельніцтва Беларусі праявіла бясконцы мужнасць, самаадданасць і самаахвярнасць у барацьбе за свабоду і незалежнасць Бацькаўшчыны.

Безгрунтоўныя ведаў гісторыі сваёй Айчыны і асабліва яе складаных і супярэчлівых перыядаў, без уліку становага і адмоўнага вопыту жыцця міжнароднай супольнасці, беларускага этнасу і нацыянальных меншасцяў нельга паспяхова наладжваць грамадскія ўзаемаадносіны сёння.

Агульныя патрабаванні да фарміравання сацыяльна-асобасных кампетэнцый студэнта

Асноўнымі мэтамі сацыяльна-гуманітарнай падрыхтоўкі студэнтаў ва ўстановах вышэйшай адукацыі, як вызначана ў адукацыйным стандарце «Вышэйшая адукацыя. Першая ступень. Цыкл сацыяльна-гуманітарных дысцыплін», выступаюць фарміраванне і развіццё сацыяльна-асобасных кампетэнцый, заснаваных на гуманітарных ведах, эмацыянальна-каштоўнасным і сацыяльна-творчым вопыце, якія забяспечваюць рашэнне і выкананне грамадзянскіх, сацыяльна-прафесійных, асобасных задач і функцый.

У адпаведнасці з вышэйазначанымі мэтамі сацыяльна-гуманітарнай падрыхтоўкі студэнт установы вышэйшай адукацыі пасля вывучэння СМ «Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны)» павінен дасягнуць дастаткова высокага ўзроўню сфарміраванасці наступных сацыяльна-асобасных кампетэнцый (САК):

САК-1. Валодаць якасцямі грамадзянскасці.

САК-2. Быць здольным да сацыяльнага ўзаемадзеяння.

САК-3. Валодаць здольнасцю да міжасобасных камунікацый.

САК-4. Быць здольным да крытыкі і самакрытыкі (крытычнае мысленне).

САК-5. Умець працаваць у камандзе.

У працэсе сацыяльна-гуманітарнай падрыхтоўкі, састаўной часткай якой з'яўляецца засваенне ведаў па СМ «Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны)», студэнт установы вышэйшай адукацыі павінен развіць наступныя акадэмічныя кампетэнцыі (АК):

АК-1. Валодаць і ўжываць базавыя навукова-тэарэтычныя веды для вырашэння тэарэтычных і практычных задач.

АК-2. Валодаць сістэмным і параўнальным аналізам.

АК-3. Валодаць даследчымі навыкамі.

АК-4. Умець працаваць самастойна.

АК-5. Быць здольным інтэграваць новыя ідэі (крэатыўнасць).

АК-6. Валодаць міждысцыплінарным падыходам пры вырашэнні праблем.

АК-7. Умець вучыцца, павышаць сваю кваліфікацыю на працягу ўсяго жыцця.

Асноўнымі задачамі выкладання спецкурса вызначаны наступныя:

- фарміраванне грамадзянскіх і патрыятычных якасцяў асобы;
- выхаванне ў студэнцкай моладзі пачуцця адказнасці за будучыню сваёй дзяржавы і сусветнага супольніцтва;
- засваенне вучэбнай інфармацыі аб гераічных і трагічных старонках Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў, аб жыцці насельніцтва на акупіраваных тэрыторыях і ў савецкім тыле, аб укладзе народа Беларусі ў разгром нямецка-фашысцкіх захопнікаў, аб уплыве ваенных падзей на лёсы народаў Савецкага Саюза і Еўропы.

Студэнты набываюць **навыкі**:

- гістарычнага аналізу;
- працы з гістарычнымі дакументамі;
- даваць адзнаку падзеям мінулага;
- работы з сучаснай навуковай і публіцыстычнай літаратурай;
- весці дыскусію.

Праграма спецкурса “Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны)” складзена на аснове найноўшых дасягненняў айчыннай і замежнай гістарыяграфіі з улікам выяўленых невядомых раней архіўных дакументаў і матэрыялаў. Айчынная гісторыя падаецца ў кантэксце сусветнай з выкарыстаннем сучасных метадалагічных падыходаў, звязаных з асвятленнем вайны як з’явы ў жыцці чалавецтва і накіраваных на рэалізацыю прыміраючай функцыі гісторыі.

Праграма складаецца з уводзін, трох раздзелаў і заключэння. Кожны з раздзелаў пачынаецца агульнай характарыстыкай вывучаемага перыяду, дзе на ўзроўні абагульнення разглядаюцца заканамернасці і асаблівасці развіцця грамадства, у тым ліку беларускага этнасу ў складаных геапалітычных умовах 1939-1945 гг. Кожная з тэм мае шэраг рознаўзроўневых па складанасці вучэбных задач, якія трэба выканаць у выніку азнаямлення з вучэбнай інфармацыяй і яе аналізу. Напрыканцы праграмы даецца літаратура, у тым ліку крыніцазнаўчая, падручнікі і вучэбныя дапаможнікі, а таксама дадатковая літаратура.

Агульная колькасць гадзін і колькасць аўдыторных гадзін

На вывучэнне спецыялізаванага модуля па выбару студэнта “**Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны)**” выдзяляецца 72 гадзіны, з якіх на дзённай форме навучання аўдыторных гадзін – 34, на завочнай ў залежнасці ад факультэта і спецыяльнасці 12 або 8.

Форма атрымання вышэйшай адукацыі – дзённая, завочная.

Размеркаванне аўдыторнага часу па відам заняткаў, курсам і семестрам

Пры атрыманні вышэйшай адукацыі на дзённай форме навучання ў залежнасці ад факультэта і спецыяльнасці лекцый – 18 або 16, практычных заняткаў 16 або 18 і 38 гадзін самастойнай работы студэнтаў.

Пры атрыманні вышэйшай адукацыі на завочнай форме навучання ў залежнасці ад факультэта і спецыяльнасці лекцый – 6 або 4, практычных заняткаў 6 або 4 і 60 або 64 гадзіны самастойнай работы студэнтаў.

2. ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Уводзіны Прадмет, мэты і задачы курса, яго структура і змест. Актуальнасць вывучэння гісторыі Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў. Гістарыяграфія і крыніцы. Перыядызацыя Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў.

Раздзел 1. Міжнароднае становішча напярэдадні Другой сусветнай вайны. Першы перыяд Другой сусветнай вайны.

Міжнароднае становішча напярэдадні Другой сусветнай вайны (1933-верасень 1939 гг.).

Міжнародная дзейнасць Германіі ў 30-х гадах XX ст. Ачагі ваеннай напружанасці. Фарміраванне фашысцкага блока. Антыкамінтэрнаўскі пакт. СССР і Ліга Нацый. Грамадская вайна ў Іспаніі. Мюнхенскае пагадненне. Падзел Чэхаславакіі. Спроба стварэння сістэмы калектыўнай бяспекі ў Еўропе. Савецка-французска-англійскія перамовы. Савецка-германскія дагаворы. Сакрэтны пратакол 23 жніўня 1939 г.

Пачатак Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў.

Пачатак Другой сусветнай вайны. Напад Германіі на Польшчу. Аб'яўленне Францыяй і Вялікабрытаніяй вайны Германіі. Прычыны і характар вайны. Падрыхтоўка Германіі да вайны з СССР. Мэты Германіі ў вайне супраць Савецкага Саюза. Прыняцце плана “Барбароса”. “Маланкавая вайна”. Узброеныя сілы Савецкага Саюза. Заходняя Асобая ваенная акруга. Напад Германіі на СССР. Прыгранічныя баі ў Беларусі. Абарона Брэсцкай крэпасці. Дзейнасць савецкіх і партыйных органаў па мабілізацыі сіл і сродкаў для барацьбы з агрэсарам. Дзяржаўны камітэт Абароны. Перавод прамысловасці на ваенныя рэйкі. Эвакуацыя насельніцтва, матэрыяльных рэсурсаў. Баявыя дзеянні на франтах. Знішчальныя атрады і народнае апалчэнне. Абарончыя баі пад Мінскам, Бабруйскам, Оршай, Віцебскам Магілёвам, Гомелем. Гераізм савецкіх воінаў. Арганізацыя першых партызанскіх атрадаў і дыверсійных груп. Прычыны няўдач Чырвонай арміі летам-восенню 1941 г.

Раздзел 2. Нацыскі акупацыйны рэжым на тэрыторыі Беларусі.

Акупацыйны рэжым на тэрыторыі Беларусі (1941-1944 гг.).

Генеральны план “Ост”. Ваенна-эканамічныя мэты захопнікаў. Ваенна-паліцэйскія органы кіравання. Тэрытарыяльны падзел акупіраваных заходніх рэгіёнаў СССР. Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел акупіраванай тэрыторыі Беларусі. Акупацыйны апарат кіравання, яго склад і структура. Палітыка генацыду. Знішчэнне насельніцтва і ваеннапалонных. Злачыйная дзейнасць СС і СД. Вываз насельніцтва на прымусовую працу ў Германію. Калабарацыянiзм. Германская прапаганда і агітацыя: формы і метады. Нацыянальная палітыка акупантаў. Паўсядзённае жыццё насельніцтва ва ўмовах акупацыі.

Партызанская і падпольная барацьба.

Станаўленне і развіццё партызанскага руху і падпольнай барацьбы. Стварэнне цэнтральнага і Беларускага штабоў партызанскага руху. Партызанскія атрады і брыгады, іх арганізацыйная структура. Баявая дзейнасць партызан. Узаемадзеянне партызан і насельніцтва. Партызанскія зоны. Усенародны характар барацьбы супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў у Беларусі. Быт партызан. Прапаганда і агітацыя сярод насельніцтва. Партыйнае, камсамольскае, маладзёжнае антыфашысцкае падполле. Арганізацыйная структура і склад. Формы і метады барацьбы патрыётаў. Дапамога савецкага тылу і мясцовага насельніцтва партызанам і падпольшчыкам. Армія Краёва і яе формы барацьбы.

Раздзел 3. Падзеі на франтах Другой сусветнай вайны. Завяршэнне Вялікай Айчыннай і Другой сусветнай вайны. Падзеі на франтах Другой сусветнай вайны. Карэнны пералом у ходзе вайны.

Расшырэнне маштабаў Другой сусветнай вайны. Перамогі саюзных войск у Афрыцы, Міжземнамор'і і на Ціхім акіяне. Сталінградская і Курская бітвы. Карэнны пералом у вайне. Пачатак распаду фашысцкага блока. Умацаванне антыгітлераўскай кааліцыі. Тэгеранская канферэнцыя. Пытанне аб другім фронце.

Вызваленне Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Пачатак вызвалення Беларусі. Узаемадзеянне партызан, насельніцтва і войск Чырвонай Арміі. Першыя аднаўленчыя мерапрыемствы. Становішча на савецка-германскім фронце. Беларуская

наступальная аперацыя “Баграціён”. Акружэнне і разгром германскіх групавак пад Віцебскам, Бабруйскам, Мінскам і інш. Вызваленне Мінска. Выгнанне германскіх захопнікаў з тэрыторыі Беларусі. Значэнне разгрома германскіх войск у Беларусі. Аднаўленне народнай гаспадаркі рэспублікі.

Заканчэнне Вялікай Айчыннай і Другой сусветнай войнаў.

Адкрыццё другога фронту. Вызваленне краін Еўропы ад фашызму войскамі Чырвонай Арміі. Крымская аперацыя. Берлінская аперацыя. Заканчэнне вайны ў Еўропе. Капітуляцыя Германіі. Патсдамская канферэнцыя. Удзел воінаў-беларусаў на франтах Другой сусветнай вайны. Манчжурская аперацыя войск Чырвонай Арміі. Бамбардзіроўка ЗША Хірасімы і Нагасакі. Капітуляцыя Японіі. Заканчэнне Другой сусветнай вайны. Вынікі і ўрокі вайны. Беларусь – адна з краін-заснавальніц ААН. Нюрнбергскі працэс. Уклад беларускага народа ў разгром нацыскай Германіі. Людскія і матэрыяльныя страты беларускага народа. Міжнароднае значэнне перамогі над германскім агрэсам і яго саюзнікамі.

3. ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА

Нумар раздзела, тэмы, занятка	Назва раздзела, тэмы, занятка; пералік вывучаемых пытанняў	Усяго гадзін	Колькасць аўдыторных гадзін			Колькасць гадзін, выдзеленых на самастойную работу студэнтаў (у т.л. гадзіны, выдзеленыя на выкананне курсавой работы / праекта)	Матэрыяльнае забеспячэнне заняткаў (наглядныя, метадычныя дапаможнікі і інш.)	Літара тура	Формы кантролю ведаў
			лекцыі	Практычныя (семінарскія) заняткі	Кіруемая самастойная работа студэнтаў (КСР)				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Уводзіны 1. Прадмет, мэты і задачы курса, яго структура і змест. 2. Актуальнасць вывучэння гісторыі Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў. 3. Гістарыяграфія і крыніцы. Перыядызацыя Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў.	5	2	2		3	Метадычны дапаможнік “Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны)” (для студэнтаў усіх спецыяльнасцей). – Гродна, 2006.	21; 23; 24; 25; 30.	Вуснае апытанне
2.	Міжнароднае становішча напярэдадні Другой сусветнай вайны 1. Міжнароднае становішча ў свеце ў 30-х гадах XX ст. Ачагі ваеннай напружанасці на Далёкім Усходзе, у Еўропе і Паўночнай Афрыцы. 2. Спроба стварэння сістэмы калектыўнай бяспекі ў Еўропе. 3. Знешняя палітыка Германіі ў 30-х гг. XX ст. 4. Савецка-германскія адносіны ў канцы 30 х гадоў XX ст. Сакрэтны пратакол да савецка-германскага дагавора аб ненападзенні ад 23 жніўня 1939 г.	9		2		5	Карты, мультымедычныя сродкі	7; 21; 33; 52; 53; 61.	Тэсты, вуснае апытанне
3.	Пачатак Другой сусветнай вайны. Падзеі на Беларусі. 1. Пачатак Другой сусветнай вайны, яе прычыны і характар. 2. Уступленне войск Чырвонай Арміі ў заходнія вобласці Беларусі і Украіны ў верасні 1939 г. Уз’яднанне Заходняй Беларусі з БССР. 3. Становішча ў заходніх рэгіёнах Савецкага Саюза ў 1939 - 1940 гг. СССР. Савецка-фінская вайна.	9	2	2		5	Фільм “Вторая мировая вайна. День за днем”	5; 21; 32; 37; 57; 66.	Вуснае апытанне, пісьмовыя карткі
4.	Акупацыя Германіяй краін Еўропы. СССР напярэдадні ВАВ. 1. Дзіўная вайна”. Наступленне германскіх войск на Захадзе. Капітуляцыя Францыі. 2. СССР напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны. Падрыхтоўка краіны да абароны: дасягненні і пралікі. 3. Падрыхтоўка Германіі да вайны з СССР. Распрацоўка плана «Барбаросса».	8	2	2		4	Метадычны дапаможнік “Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны)” (для студэнтаў усіх спецыяльнасцей). – Гродна, 2006.	2; 10; 11; 14; 16; 46; 54; 67.	Вуснае апытанне

5.	Пачатак Вав. 1. Напад Германіі на СССР. Абарончыя баі Чырвонай Арміі летам-восенню 1941 года. 2. Бітва пад Масквой. 3. Пачатак стварэння антыгітлераўскай кааліцыі. 4. Баявыя дзеянні на франтах свету ў другой палове 1941 – сярэдзіне 1942 г.	8	2	2		4	Карты, мультымідыйныя сродкі	4; 5; 12; 13; 21; 25; 32; 68.	Тэсты, вуснае апытанне
6.	Акупацыйны рэжым на тэрыторыі Беларусі. 1. Генеральны план “Ост”. Адміністрацыйнае ўладкаванне акупаванай тэрыторыі Беларусі. 2. Акупацыйны апарат кіравання. Палітыка генацыду. 3. Калабарацыянізм. Міжнацыянальныя адносіны ва ўмовах акупацыі. 4. Рабаванне матэрыяльных рэсурсаў і культурных каштоўнасцей беларускага народа.	7	2	2		3	Метадычны дапаможнік “Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны)” (для студэнтаў усіх спецыяльнасцей). – Гродна, 2006.	19; 22; 23; 24; 40; 49; 55.	Вуснае апытанне, пісьмовыя карткі
7.	Партызанскі рух і падпольная барацьба на акупаванай тэрыторыі Беларусі. 1. Станаўленне антыфашысцкага супраціўлення акупацыйнаму рэжыму. 2. Партызанскі рух. 3. Падпольная барацьба. 4. Дзейнасць Армія Краёва ў заходніх абласцях Беларусі.	9	2	2		5		3; 12; 23; 24; 32; 40; 69.	Калоквіум
8.	Крушэнне наступальнай стратэгіі германскага вермахта. Вызваленне Беларусі ад германскіх захопнікаў 1. Разгром нямецкіх войск пад Сталінградам. 2. Курская бітва. Завяршэнне карэннага пералома у вайне 3. Пачатак вызвалення Беларусі. Аперацыя “Баграціён”. 4. Выгнанне германскіх захопнікаў з тэрыторыі СССР.	9	2	2		5	фільм “Вторая мировая вайна. День за днем”	3; 15; 21; 24; 25; 58.	Тэсты, вуснае апытанне
9.	Заканчэнне Вав і другой сусветнай вайны. 1. Адкрыццё другога фронту. Вызваленне краін Еўропы ад фашызму. 2. Аб’яднаньня нацыі на завяршальным этапе вайны. Разгром Японіі. 3. Уклад беларускага народа ў перамогу над нацысцкай Германіяй.	8	2	2		4	Карты, мультымідыйныя сродкі	3, 24 25; 59	Вуснае апытанне
	Усяго	72	16	18		38			

4. ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНЫЯ МАТЭРЫЯЛЫ

ПА ДЫСЦЫПЛІНЕ

Крыніцы

1. Беларусь у Вялікай Айчыннай вайне. 1941-1945: Энцыклапедыя. – Мн., 1990.
2. Белорусские оstarбайтеры: Угон населения Белоруссии на принудительные работы в Германию (1941-1944): Документы и материалы: в 2 кн. – Мн., 1996-1997.
3. Великая Отечественная война 1941-1945: Энциклопедия. – М., 1985.
4. В непокорённом Минске: Документы и материалы в подпольной борьбе советских патриотов в годы Великой Отечественной войны (июнь 1941 – июль 1944). – Мн., 1987.
5. Всенародное партизанское движение в Белоруссии в годы Великой Отечественной войны (июнь 1941 – июль 1945): Документы и материалы. В 3 т. – Мн., 1967 – 1982.
6. В тылу врага: Листовки партийных организаций и партизан Великой Отечественной войны (1941 – 1945 гг.). – М., 1962.
7. Год кризиса, 1938 – 1939: Документы и материалы. В 2 т. – М., 1990.
8. Зборнік лістовак усенароднай партызанскай барацьбы ў гады Вялікай Айчыннай вайны (1941 – 1944). – Мн., 1952.
9. Их именами названы... Энциклопедический справочник. – Мн., 1987.
10. Нюрнбергский процесс над главными немецкими военными преступниками: Сб. материалов: В 8 т. – М., 1987.
11. Нямецка-фашысцкі генацыд на Беларусі (1941 – 1944). – Мн., 1995.
12. Партизанские формирования Белоруссии в годы Великой Отечественной войны (июнь 1941 – июль 1944): Краткие сведения об оргструктуре партизанских соединений, бригад (полков), отрядов (батальонов) и их личном составе. – Мн., 1983.
13. Подпольные партийные органы Компартии Белоруссии в годы Великой Отечественной войны (1941 – 1944): Краткие сведения об оргструктуре и составе. – Мн., 1976.
14. Преступления немецко-фашистских оккупантов в Белоруссии, 1941-1944: Документы и материалы. – Мн., 1965.
15. Подвиг народа: Памятники Великой Отечественной войны, 1941 – 1945 гг. – М., 1980.
16. Преступные цели – преступные средства: Документы об оккупационной политике фашист. Германии на территории СССР 1941 – 1944 гг. – М., 1985.
17. Судебный процесс по делу о злодеяниях, совершенных немецко-фашистскими захватчиками в Белорусской ССР (15 – 29 янв. 1946г.). – Мн., 1997.
18. Справочник о местах принудительного содержания гражданского населения на оккупированной территории Беларуси 1941 – 1944. – Мн., 2001.
19. Сталинградская эпопея. – М., 2000.
20. Энциклопедия Третьего Рейха. – М., 1996.

Падручнікі і вучэбныя дапаможнікі

21. Беларусь у гады Другой сусветнай вайны і Вялікай Айчыннай вайны (верасень 1939г. – верасень 1945г.) // Гісторыя Беларусі. У 2 ч. – Мн., 2003. – Ч. 2.
22. Великая Отечественная война // Щетинов А. История России. XX в.: Учебное пособие. – М., 1998. – С. 208-234.
23. В годы суровых испытаний // Новейшая история Отечества. XX в.: Учебник для студентов вузов: В 2 т.- М., 1998. – т. 2. С. 129- 233.
24. Вторая мировая война // Новейшая история стран Европы и Америки. XX век: Учебник для студентов высших учебных заведений. В 3 ч. – М., 2001. – Ч. 1: 1900 – 1995. С. 97-126.
25. Вялікай Айчыннай вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны): Вучэбны дапаможнік / В.Ф.Голубеў, А.В.Кур'яновіч, В.Ф.Кушнер, і інш. Пад рэд. Ю.М.Бохана і В.Ф.Кушнера. – Мн., 2005.
26. Долготович Б.Д. Военачальники – сыны Беларуси на фронтах Великой Отечественной войны. – Мн., 2001.
27. Каваленя А.А. Беларусь у выпрабаваннях вайны (1939 – 1945 гг.): Вучэбна-метадычны дапаможнік. – Мн., 2001.
28. Каваленя А.А. Беларусь 1939 – 1945гг. Вайна і палітыка. – Мн., 2001.

Манаграфічная і мемуарная літаратура

29. 17 верасня 1939 г.: Антрапалогія ўз'яднання // АРСНЕ. – 2009. - № 8.
30. Беларусь у гады Вялікай Айчыннай вайны: Праблемы гістарыяграфіі і крыніцазнаўства. – Мн., 1999.

31. Беларусь в годы Великой Отечественной войны: уроки истории и современность: Материалы международной научной конференции (Минск, 29-30 июня 2004 г.) / сост. А.М. Литвин. – Мн., 2004. – 262 с.
32. Всенародная борьба в Белоруссии против немецко-фашистских захватчиков в годы Великой Отечественной войны. В 3-х т. – Мн., 1983-1985.
33. Гальдер Ф. Военный дневник. 1939 – 1942 гг. Т. 1 – 3. – М., 1968-1971.
34. Гареев М.А. Неоднозначные страницы войны. – М., 1995.
35. Городецкий Г. Миф «Ледокола»: накануне войны. – М., 1995.
36. Гриф секретности снят. Потери Вооруженных сил СССР в войнах, боевых действиях и военных конфликтах. Под ред. Г.Ф. Кривошеева. – М., 1993.
37. Гудериан Г. Воспоминания Солдата. Пер. с нем. – Смоленск, Русич, 1998.
38. Деларю Ж. История гестапо: Пер. с фр. – Смоленск, 1998.
39. Доморад К.И. Разведка и контрразведка в партизанском движении Белоруссии. 1941-1944 гг. – Мн., 1995.
40. Жуков Г.К. Воспоминания и размышления. В 3 т. – М., 1988.
41. Загадки ленд-лиза. – М., 2000.
42. Залескі А.І. Быт беларускіх сялян у партызанскім краі. Мн., 1960.
43. Кашеев Л.Б., Реминский В.А. Автомобили ленд-лиза. – Харьков, 1998.
44. Кейтель В. Размышления перед казнью. Воспоминания, письма и документы начальника штаба Верховного главнокомандования вермахта. Пер. с нем. – М., 1998.
45. Кузьменко В.И. Советская интеллигенция в партизанском движении в Белоруссии. – Мн., 1991.
46. К'яры Бернард. Штодзённасць за лініяй фронту. – Мн., 2008.
47. Латышонак А., Мірановіч, Я. Гісторыя Беларусі з сярэдзіны XVIII да пачатку XXI ст. – Вільня, 2010.
48. Лемяшонак У.І. Вызваленне – без грыфа “сакрэтна!” – Мн., 1996.
49. Лидделл Гарт Б.Г. Вторая мировая война. – М., 1999.
50. Литвин А.М. Акупацыя Беларусі (1941-1944): пытанні супраціву і калабарацыі. – Мн., 2000.
51. Мазуров К.Т. Незабываемое. – Мн., 1987.
52. Мельтюхов М.И. Упущенный шанс Сталина. Советский Союз и борьба за Европу: 1939-1941 (Документы, факты, суждения). – М.: Вече, 2000.
53. Назаўседы разам: Да 60-годдзя ўз'яднання Заходняй Беларусі з БССР. – Мн., 1999.
54. Новікаў С.Я. Эканамічная палітыка нацысцкай Германіі ў Беларусі 1941-1944 гг. – Мн., 2002.
55. Откровения и признания. Нацистская верхушка о войне Третьего Рейха против СССР. Секретные речи. Дневники. Воспоминания. Пер. с нем. – Смоленск, 2000.
56. Пикер Г. Застольные разговоры Гитлера. Пер. с нем. - Смоленск, 1993.
57. Павлов Я.С. В суровом сорок первом. – Мн., 1985.
58. Памяць: Гісторыка-дакументальныя хронікі гарадоў і раёнаў Беларусі. – Мн., 1985 – 2004.
59. Проэктор Д.М. Фашизм: путь агрессии и гибели. – М., 1989.
60. 55 гадоў Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне: погляд праз гады, новыя канцэпцыі і падыходы: Матэрыялы навук. – тэарэт. канф., 4-5 мая 2000г.: У 2 ч. – Мн., 2000.
61. Розанов Г.Л. Сталин-Гитлер: Документальный очерк советско-германских дипломатических отношений, 1939-1941 гг. – М., 1991.
62. Россия и СССР в войнах XX века. Потери Вооруженных Сил. Статистическое исследование. – М., 2001.
63. Семиряга М.И. Коллаборационизм. Природа, типология и проявление в годы Второй мировой войны. – М., 2000.
64. Сидорцов В.Н., Латышева В.А. Народ во Второй мировой и Великой Отечественной войне: синергетический взгляд на историю. – Мн., 2005.
65. Скорцени О. Секретные задания. Пер. с англ. – М., 1999.
66. Трагічнае лета 1941: Напамін гісторыі // Матэрыялы Міжнарод. навук.-тэарэт. канф., 22 чэрвеня 2001 г. У 2 ч. – Мн., 2001, 2003.
67. Туронак Ю. Беларусь пад нямецкай акупацыяй. Мн., 1993.
68. Хацкевич А.Ф., Крючок Р.Р. Становление партизанского движения в Белоруссии и дружба народов СССР. – Мн., 1980.
69. Черчилль У. Вторая мировая война. В 6 т. – М., 1997.
70. Шеллинберг В. Лабиринт. Мемуары гитлеровского разведчика. – М., 1991.
71. Шарков А.В. Архипелаг ГУПВИ: Военнопленные и интернированные на территории Беларуси: 1944 – 1951 гг. – Мн., 2003.
72. Шыбека Захар. Нарыс гісторыі Беларусі. 1795 – 2002. – Мінск, 2003.
73. Юденков А.Ф. Политическая работа партии среди населения оккупированной советской территории. 1941-1944 гг. – М., 1971.
74. Якубовский Н.А. Помощь советского тыла партизанам: Материально-техническое обеспечение. – Мн., 1973.